

Прашина око реизбора судија у Србији полако се слеже. Реизбор је изазвао праву експлозију коментара у медијима како од аналитичара, тако и од грађана. Неки коментари грађана били су веома оштри.

Међутим, оно што упада у очи је да како једни, тако други у великој мери испуштају из вида чињеницу да је српско правосуђе под будним оком Европског суда за људска права у Стразбуру. Тај суд ће, у догледно време, и бити показатељ да ли је реизбор судија у Србији био адекватан. Поступак у Стразбуру траје мало дуже, али је правичан. Код нас влада уверење да су све судске инстанце из иностранства неправедне, али један суд за који се то не може рећи је управо Европски суд. Хвала богу да постоји, иначе бисмо били препуштени недостатку контроле које је до сада владало у српском правосуђу. Надам се да се то неће наставити, пошто би то било бесмислено како за грађане, тако и за државу која то плаћа (из наших џепова).

У јануару прошле године сам написао чланак који је указао на све наведено и констатовао да је, до тада, пред судом у Стразбуру донето 26 пресуда поводом представки грађана Србије од којих је 25 било против Републике Србије. Једини могући закључак је био да Србији у Стразбуру следи катастрофа [\[1\]](#). Дакле, можемо дискутовати да ли је реизбор судија био овакав или онакав, али време и Стразбур ће рећи своје. Мислим да је непримерено да адвокати коментаришу реизбор судија. Јер, то би било као кад би судије коментарисале пријем једног адвоката у чланство Адвокатске коморе. Стога ћу се бавити само још једном неуспешном годином коју је српско правосуђе забележило у Стразбуру.

На самом почетку 2009. скор је био: Европски суд/грађани Србије 25 : Србија 1. На почетку 2010. године скор је следећи: Европски суд/грађани Србије 37 : Србија 2. Дакле од 39 пресуда, Србија се одбранила у само две. Ако се овај тренд настави можемо предвидети да ће Србија успети да се одбрани у једном предмету годишње пред судом у Стразбуру. Надам се да су они који су спровели реизбор судија то имали у виду. А ако је реизбор био политички, као што сугеришу неки аналитичари [\[2\]](#), онда би свима требало да буде јасно да један добијен случај годишње неће промаћи будном оку Савета Европе и ЕУ.

Додуше, право није толико егзактна наука као статистика да би се до оваквог закључка

са сигурношћу и дошло. Али, нажалост, ништа у Србији није логично до те мере да не бисмо могли претпоставити да ће Србија и убудуће бити у могућности да се одбрани у само једном спору годишње. Рецимо, код нас се сложени компјутер који малтене може да „скува ручак“ зове „рачунар“, али је логично да се „надметање“ зове „тендер“. Одиста нелогично, али хајде да се задржимо на теми: Србија у Стразбуру 2009. године и нова ревија неуспеха нашег правосуђа.

Почећемо од јединог случаја у коме се Србија одбранила, а то је предмет *Молнар Габор против Србије*

од 8. децембра 2009. године. У том спору радило се о питању старе девизне штедње код Војвођанске банке. Г. Молнар се жалио Стразбуру пошто је имао правноснажну пресуду суда у Суботици донету 1993. године на основу које је суд наложио тој банци да му исплати 15.584 немачких марака са каматом од 1. јануара 1993. године. Ту одлуку потврђују и Окружни суд у Суботици и Врховни суд Србије 1996. године. Али, онда долази преокрет и г.. Молнар прави грешку. Он не тражи принудно извршење те пресуде све до 2001. године пошто „није имао средстава да то учини“. У међувремену бива донет Закон о измирењу обавеза по основу девизне штедње грађана из 1998, са допунама из 2002, који предвиђа да се све обавезе по основу старе девизне штедње имају измирити до 2012, односно 2016. године. При томе, сва принудна извршења по пресудама у вези са старом девизном штедњом се морају обуставити. Са друге стране, наш закон о облигационим односима предвиђа да се све обавезе утврђене правноснажним судским пресудама имају испоштовати у року од 10 година. У овом случају се радило о очигледном судару два закона.

Једина одлука у корист Србије пред судом у Стразбуру 2009. године је тако донета са најмањом могућом већином судија – 4:3. При томе је интересантно да је и наш судија Поповић гласао у корист г. Молнара. Јер, суд је био у дилеми да ли да подржи његов захтев пошто је, за разлику од других штедиша, имао правноснажну пресуду коју ваља испоштовати у року од 10 година или дати превагу законима о старој девизној штедњи. Десило се ово друго. Пошто по устаљеној пракси Стразбура државе имају широку могућност да уређују своју економску политику, а држава Србија је била у ситуацији тешке економске кризе, Суд је нашао да нема повреде на правично суђење пошто је Србија законима о старој девизној штедњи направила фер баланс између општег интереса друштва и легитимног захтева г. Молнара. Стога је постепена исплата оправдана како према њему, тако према и осталим лицима у његовој ситуацији. Да ли је наш судија Поповић гласао у корист г. Молнара у правној вери, зато што је знао како ће гласати остале судије или из револта због досадашњих одлука Стразбура – није познато. Али је јасно да је Србија добила овај спор искључиво због правне грешке г. Молнара. Да је тражио новац од банке пре доношења закона о старој девизној штедњи, добио би га. Ако га је банка одбила, могао је тражити принудно извршење пре доношења закона о старој девизној штедњи и – опет би добио. Али, ето, људи праве грешке, па ће г. Молнар добити свој новац у ратама.

Следећи случај који је побудио пажњу јавности је *Винчић и други против Србије* од 1. децембра 2009. године. У први мах, по реакцији нашег заступништва у јавности се чинило да је реч о спору који је Србија добила у Стразбуру, Али, та „одушевљена“ реакција није значила никакву победу. Напротив, то је тежак пораз државе од 31 члана Самосталног синдиката ваздухопловних инжењера Србије уз тешке речи суда у Стразбуру који је овај случај окарактерисао као један од оних који су пример поступања који не улива поверење у правосуђе једне земље. А „одушевљење“ нашег заступника је лежало у чињеници да се Стразбур у овом предмету изјаснио да је од 7. августа 2008. године,

у

принципу

, уставна жалба пред Уставним судом Србије делотворно правно средство, те да грађани Србије од тог датума морају да исцрпе и то правно средство пре него што се обрате Стразбуру. То у складу са чињеницом да је тог дана одлука по првој уставној жалби објављена у „Службеном гласнику“ РС.

Пре него уђемо у детаље пресуде *Винчић*, треба објаснити шта значи став суда у Стразбуру да уставна жалба, у принципу, представља делотворно правно средство. То значи да грађани који хоће у Стразбур пре тога морају да исцрпе могућност изјављивања уставне жалбе пред Уставним судом Србије.

Међутим, речи „

у принципу

“ значе и да је дозвољено доказивати и супротно, тј. да уставна жалба није делотворно правно средство. Ово стога што се, након наведеног става Стразбура, сада и време одлучивања пред Уставним судом узима у обзир при оцени да ли је суђење окончано у разумном року. Дакле, уколико се незадовољни грађанин након одлуке по уставној жалби обрати Стразбуру, има право да у дужину трајања поступка урачуна и време утрошено на одлучивање по његовој уставној жалби пред УС.

Уставни суд ради пуном паром и до сада је усвојио већи број уставних жалби, само на седници од 22. децембра 2009. њих 16. [3] Примерен је став председнице УС др Босе Ненадић да ће тај суд посебно обратити пажњу на квалитет одлука, те да ће тај принцип бити примаран у односу на време у коме су одлуке донете. Међутим, УС тренутно ради у саставу од 10 уместо 15 судија и то је тако већ две године. Поставља се питање зашто Врховни савет судства не убрза рад УС избором осталих 5 судија, а то питање ће из Стразбура стићи кад-тад. При таквом стању ствари, Уставни суд о једној уставној жалби одлучује и преко годину и по дана, а има случајева да се ближи и период од две године у којем одлука није донета. Први закључак је да Уставни суд Србије, да би остао ефективни заштитник људских и уставних права, мора под хитно добити 5 судија који му болно фале да би задржао статус делотворног и ефикасног правног средства. Да тај Суд ради са 2/3 судија већ преко две године је заиста несхватљиво, а верујем да тај став

деле и судије УС којима је помоћ нових 5 колега преко потребна. Други закључак је да ће одлучивање по једној уставној жалби у периоду од 2 године све мање бити делотворно средство, будући да се број уставних жалби енормно увећава. У 2009. их је било око 2300 и број ће расти. У овој години реално можемо очекивати да ће и неколико стотина неизабраних судија користити овај једини правни лек који им је на располагању пре Стразбура.

Суштина случаја *Винчић* је кратка и јасна. Након штрајка 2004. године Синдикат инжењера и ЈАТ су закључили споразум којим је предвиђено да 31 радник прекида штрајк под условом да им се одмах исплати дуговано, при чему је споразум потписао генерални директор ЈАТ-а. Споразум није испоштован и 31 тужилац поднео је тужбу, при чему су одлуке Окружног суда у Београду у идентичној правној ситуацији биле различите, мада је тај суд 27. септембра 2006. заузео правни став у погледу тих предмета (!?). Суд у Стразбуру је њихове притужбе спојио у један предмет и навео да „без обзира на то какав исход спора треба да буде (у Србији), сама правна несигурност у конкретном случају је жалиоце лишила права на правично суђење пред Окружним судом у Београду“. Одштета: у складу што су поносно и минимално тражили од суда само трошкове представке Стразбуру, држава је обавезана да сваком од 31 тужиоца исплати по 300 евра, дакле укупно 9.300 евра.

Финансијски, Србија је најгоре прошла у октобру 2009. у осетљивом случају *Салонтаји-Дробњак* коме треба да исплати укупно 15.000 евра, и то 12.000 за душевне болове, а 3.000 за трошкове. Г. Салонтаји-Дробњак је био делимично лишен пословне способности, а поступак је покренут од стране Општинског суда у Врбасу преко локалног Центра за социјални рад. Овоме је претходило око 200 тужби које је тужилац поднео против свог бившег послодавца почев од 1973. године, од којих је број спорова и добио. Након што је претио директору фирме ловачким ножем и лажном бомбом, тужилац је 1996. осуђен за кривично дело угрожавања сигурности, при чему му је изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења на слободи која је престала 1998. године. Међутим, он је наставио са тужбама тако да је због бројних поступака које је водио суд по службеној дужности наложио утврђивање његовог психичког стања.

Поступак је после бројних перипетија спровео у фебруару 2005. године Општински суд у Новом Саду који је тужиоца делимично лишио пословне способности, а ову одлуку је потврдио како Окружни суд, тако и Врховни суд Србије упркос повредама поступка за лишење пословне способности. Наиме, тужиоцу није било омогућено да буде лично саслушан пред судом пошто је био у притвору због претњи које је у међувремену упутио двојици судија у Врбасу. Поред тога, суд није дозволио да га у поступку заступа пуномоћник по његовом избору, већ лице постављено од стране суда и то из Центра за

социјални рад које је тужиоцу било непознато.

Након тога, суд у Врбасу је у више наврата одбијао да (физички) прими тужиочеве захтеве за враћање пуне пословне способности. Услед тога, иако државама даје широке могућности да делају и уређују ову осетљиву материју, Европски суд је пресудио у корист тужиоца. Указујући на наведене озбиљне повреде поступка, Европски суд је нашао да је Србија повредила чл. 6 Европске конвенције за људска права – повреда права на правично суђење и право на приступ суду, као и чл. 8 – право на приватан и породичан живот тужиоца. Наш заступник г. Царић је у коментару ове пресуде у потпуности признао учињене пропусте.

Иначе, вођење великог броја поступака и није непознато нашој пракси. Г. Вучићевић, уредник листа *Прес*, обавестио је јавност прошле године да је један политичар засуо тај лист са 196 тужби!? Није познато шта су наши судови предузели поводом тог политичара, сем да су по једној тужби поступили у рекордном року и донели пресуду. Свакако, у корист политичара.

Баш у вези са слободом изражавања у штампи, Европски суд је у два, чак духовита случаја, *Бодрожих и Вујин*, као и *Бодрожих против Србије* нашао да је Србија повредила право на слободу изражавања ова два новинара листа *Кикиндске*

. Наиме, господа Бодрожих и Вујин су у свом листу на духовит начин коментарисали казне за увреду од 150.000 динара које им је изрекао кикиндски Општински, односно зрењанински Окружни суд, називајући у свом тексту тужиоца, адвоката С. К. – „плавушом“. Адвокат је опет тужио и новинари су поново осуђени за увреду и кажњени новчаном казном. И док су заступници Србије навели да „поређење мушкараца са женама, нарочито плавушама, представља напад на лични интегритет и достојанство мушкараца, према преовлађујућем схватању друштвене средине Тужене“, Европски суд није показао разумевање за овакву аргументацију наводећи: „Суд је затечен аргументом домаћих судова с тим у вези, што је касније и Влада потврдила, да поређење одраслог мушкарца са плавушом представља напад на интегритет и достојанство мушкараца... Суд сматра да је тај аргумент понижавајући и неприхватљив... Текстови подносилаца представке су очигледно садржали одређени степен подсмевања али се, у околностима предмета, нису могли сматрати увредљивим да би била потребна оштра санкција кривичне осуде.“ Налазећи повреду права на изражавање из чл. 10 Европске конвенције, истоветну одлуку је Суд донео и у самосталном случају г. Бодрожиха који је у свом чланку „Реч има фашиста“ изложио критици извесног историчара Ј. П. због чега је осуђен за клевету. И док у првом случају два новинара нису тражили никакву одштету, у случају г. Бодрожиха суд му је доделио симболичну накнаду од 500 евра. Али, делује да овим људима није било до новца, већ до победе слободе изражавања и правне

победе у Стразбуру. А нема сумње да су у случају

Бодрожих и Вујин

изнети ставови Суда који доводе у питање ограничења слободе изражавања у Србији уведене изменама и допунама Закона о јавном информисању. Конкретно Суд наводи:

1) да јавне личности, а посебно политичари, као и оне које се упусте у јавну дебату, морају трпети виши ниво критике од лица која делају у приватном капацитету;

2) да слобода изражавања представља један од суштинских основа демократског друштва. Она важи не само за „информације“ или „идеје“ које су пожељне или се сматрају неувредљивим, већ и за оне које вређају, шокирају или узнемиравају;

3) да штампа врши битну функцију у демократском друштву. Иако штампа не сме да прекорачи одређене границе, посебно у вези са угледом и правима других, њена дужност је упркос томе да саопштава – на начин доследан њеним обавезама и одговорностима – информације и идеје о свим питањима од јавног интереса. Новинарска слобода, такође, покрива могуће позивање на одређени степен претеривања, или чак на провокацију;

4) прибегавање кривичном гоњењу новинара за изнете увреде које покрећу питања од јавног значаја треба сматрати сразмерним само у веома изузетним околностима које подразумевају најозбиљнији напад на права појединца. Сматрати другачије би новинаре заплашило у њиховом доприносу јавној расправи о питањима која утичу на живот заједнице и, уопштеније, угрозило штампу у вршењу њене важне улоге „јавног чувара“ („public watchdog“).

Наредни случај у коме је дошло до варница је *Недељко Фелбаб против Србије* у коме је Србија обавезана да тужиоцу исплати 4.000 евра одштете, као и 500 евра трошкова. У том предмету Србија је тражила да Суд одбаци представку због злоупотребе права, пошто је адвокат тужиоца употребио изразито јаке изразе за заступнике РС: о н је поднеске Владе у вези са чињеницама и правне аргументе назвао „примитивним“, „подмуклим“ и „лукавим“, и додао да их је могао припремити само „неко ко је видео Правни факултет са улице“. Влада је, стога, позвала Суд да представку прогласи недопуштеном или, алтернативно, да лиши адвоката подносиоца представке права да га даље заступа. Међутим, Суд није прихватио ове захтеве Србије, наводећи да се, иако је употреба увредљивог језика у

поступцима пред Судом без сумње неприкладна, представка може одбацити због злоупотребе само у изузетним околностима. Затим је Суд у овом класичном породично-правном предмету нашао повреде права на суђење у разумном року, права на породичан и приватан живот, као и непостојање делотворног средства за тужиоца да убрза поступак, при чему је у дужем временском приоду био онемогућен да виђа своју децу због неблагоприятног судског извршења.

У случају *Стојановић против Србије* Суд је нашао да повреда права на приватност из чл. 8 Европске конвенције постоји и кад се лицу на одслужењу затворске казне повреди право на кореспонденцију, а то право му је повређено на тај начин што су му затворске власти читале приватна писма. А у случају *Милошевић*

Стразбур је нашао да тужилац није благовремено и лично изведен пред судију Петог општинског суда у Београду који има овлашћење да преиспита његов притвор или га укине, већ је то учињено тек након 41 дана од лишења слободе. Стога је Суд нашао повреду чл. 5 става 3 Европске конвенције који налаже да свако лице лишено слободе мора без одлагања бити изведено пред судију са наведеним овлашћењима и наложио Србији да г. Милошевићу исплати одштету у износу од 3.000 евра и 500 евра трошкова.

Пет предмета *Немет, Симић,, Милица Поповић, Гришевић и М. В. против Србије* су класични случајеви суђења у неразумном року. Све укупно у ових 5 спорова држава је обавезана да подносиоцима представки исплати износ од 13.800 евра правичне накнаде и трошкова.

Г. Немет је провео 13 година пред новосадским судовима због поделе брачне тековине и због тога добио одштету и трошкове у износу од 2.600 евра. У случају *Поповић* тужиља Милица Поповић није доживела крај поступка започетог 1984. пред Четвртим општинским судом у Београду (!?). Поступак је наставио њен син. У овом предмету представка је поднета због неизвршавања пресуде донете 23. октобра 1984. године. Овом пресудом утврђено је да је подносиатеља представке власник 36 одсто предметног стана и гараже, док је власник преостала 64 одсто био њен ванбрачни супруг. Решењем Четвртог Општинског суда у Београду од 30. марта 1987. године донетим у ванпарничном поступку утврђено је физичка деоба у конкретном случају није могућа, те да физичку деобу треба извршити путем јавне продаје. Деоба до данас није извршена. Одштета: 2400 евра укључујући трошкове.

У мом прошлогодишњем чланку о Стразбуру сам се бавио још једним случајем *Поповић* који је почео 1984. године, али пред Трећим општинским судом у Београду. Да ли је 25

година трајања судског поступка светски рекорд? Замислите, није. Уставни суд Србије је недавно усвојио уставну жалбу жалиоца чији спор траје пуних 30 година! Шта ће нама паметним Србима све ово? И зашто су људи доведени дотле да као она два парничара из Ниша и Аранђеловца буквално проливају крв и секу прсте у судницама? То мора престати једном и за свагда.

У протеклој години било је и правде, али и големе неправде пред судовима Србије. Овога пута се нећу бавити неправдама које су се прошле године десиле. То су учинили грађани у својим коментарима. Највеће неправде се дешавају, гле чуда, у имовинско-правним споровима велике вредности. Али ћу цитирати моћни *voxpopuli*, једног грађанина Србије који се зове Слободан Станковић, који је пре реизбора судија, у коментарима

Политике

написао у јулу 2009. године следеће: „Судство је, бар у мом систему вредности, последњи и најважнији део фронта на ком се бије одлучна битка између добра и зла – и ако зло ту прође – нема нам спаса.“

[4]

Ваљда је зато закључно са мартом 2009. године број представки грађана Србије пред Европским судом био – 2084. Замислите када се том броју, евентуално, придружи и велики број неизабраних судија које ће се позвати на Европску конвенцију за заштиту људских права!

[1] <http://www.vidovdan.org/arhiva/article1708.html>

[2] <http://www.nspm.rs/politicki-zivot/operacija-700-kako-je-izvrшена-najveca-cistka-u-istoriji-srpskog-pravosudja.html>

[3] <http://www.ustavni.sud.rs/page/113-naslovna/101013/cnt/saop%C5%A1tenje-sa-41-redovne-sednice-ustavnog-suda-odr%C5%BEane-22-decembra-2009-godine-kojom-je-predsedavao-a-dr-bosa-nenadi%C4%87-predsednik-ustavnog-suda.sr-Latn-CS.htm>

Пише: Горан Цветић
среда, 06 јануар 2010 13:39

[4] [http ://www.politika.rs/rubrike/tema-dana/Uvodi-se-radna-subota-za-neazurne-sudije.sr.htm](http://www.politika.rs/rubrike/tema-dana/Uvodi-se-radna-subota-za-neazurne-sudije.sr.htm)
!